

Bemærkninger til forslaget

1. Baggrunden for beslutningsforslaget

Formålet med beslutningsforslaget er at fremme offentligt ansattes deltagelse i den offentlige debat. Det skal ske ved en lovfæstelse af offentligt ansattes ytringsfrihed og ved at fremme en målsætning i den offentlige forvaltning om, at offentligt ansatte i væsentligt større omfang end i dag deltager aktivt i den offentlige debat.

Offentligt ansattes ytringsfrihed er vigtig, ikke kun fordi de offentligt ansatte skal have adgang til at ytre sig på samme måde som alle andre, men også for at give offentligheden adgang til de synspunkter, som de offentligt ansatte har på baggrund af den særlige viden og sagkundskab, de har oparbejdet som offentligt ansatte. Hensynet til den offentlige debat og den demokratiske styreform taler med stor vægt imod retlige og faktiske begrænsninger i offentligt ansattes ytringsfrihed. Det har en samfundsmæssig værdi, at den offentlige debat kan løftes i kvalitet og bredde, hvis en større gruppe offentligt ansatte deltager aktivt i debatten.

Det er derfor et problem, hvis og når den politiske eller administrative ledelse i den offentlige forvaltning forsøger at forhindre offentligt ansatte i at udnytte deres ytringsfrihed. Det gælder, uanset hvilke virkemidler der benyttes, uanset om det sker af ukendskab til gældende regler om offentligt ansattes ytringsfrihed, og uanset om sagerne om krænkelse af ytringsfriheden kommer til offentlighedens kendskab eller ej.

Et eksempel herpå er Roskilde Kommune, hvor en skoleinspektør blev afskediget, da han i et læserbrev forsvarede sin skole og sin skoles ansatte.

Hvis en skoleinspektør ikke må tage til genmæle offentligt over for en politiker, der udtaler sig mod bedre vidende eller som følge af manglende viden, er der noget galt. I Roskilde Kommune udtalte en udvalgsformand offentligt uden bevis eller argumentation, at en bestemt skole har »ondt i fagligheden«. Her burde den pågældende skoleleder kunne reagere ved at svare offentligt for at sikre, at sandheden kommer frem, og for at beskytte sine medarbejdere, men det kunne han ikke uden at blive afskediget.

Andre eksempler fremkommer, når offentligt ansatte, f.eks. institutionsledere, påpeger, at det med de politiske beslutninger, herunder beslutninger om økonomiske bevillinger, kan være svært og undertiden endda umuligt at løse de opgaver, som de pågældende institutioner er sat til at løse. Det medfører undertiden afskedigelser af de pågældende medarbejdere, bl.a. under henvisning til samarbejdsvanskeligheder. F.eks. blev en overlæge på Amtssygehuset i Gentofte afskediget, da vedkommende i et tv-program påpegede, at der var alt for få sengepladser inden for et bestemt område. På tilsvarende måde var det ikke omkostningsfrit for en medarbejder ved Energistyrelsen at oplyse offentligheden om, at offentlige midler ingenlunde var blevet anvendt fornuftigt i forbindelse med en fejlslagen energispareordning, idet pengene nærmest var spildt.

Det er ligeledes et problem, hvis offentligt ansatte er tilbageholdende med at udnytte den ytringsfrihed, som de har. Det gælder kritiske meningstilkendegivelser, men også indlæg i den offentlige debat med et hovedsagelig fagligt eller idémæssigt indhold. Tilbageholdenheden kan skyldes, at de offentligt ansatte er bange for at blive afskediget, eller tilbageholdenheden kan skyldes, at det opleves som en uskreven regel, at offentligt ansatte ikke udtaler sig kritisk om eget arbejdsområde, eller loyalitetsfølelse over for myndigheden eller lignende kulturer i øvrigt i dele af den offentlige forvaltning. Tilbageholdenheden kan også skyldes, at offentligt ansatte vælger at deltage i interne diskussioner frem for i den offentlige debat, og at eventuelle kritiske tilkendegivelser i offentligheden foretrækkes fremført af de ansattes organisationer.

Det reelt væsentligste problemområde omfatter kritiske meningstilkendegivelser, der angår den offentligt ansattes eget arbejdsområde, og som fremsættes af den ansatte som privatperson (»personligt« eller »på egne vegne«). Det er på dette område, en offentligt ansats ytring især kan adskille sig fra andre indlæg i den offentlige debat og dermed tilføre debatten interessante nye aspekter. Samtidig kan sådanne ytringer imidlertid skabe vanskeligheder for myndigheden ved